

En utredning om
Axel Ebbes konst
kan flyttas från
Axel Ebbes
Konsthall till en
ny tillbyggnad
av museet.

Utredningen är gjord på uppdrag av kulturnämndens arbetsutskott av Jörgen Flink,
förvaltningschef, Kultur- och Fritid, den 27 januari med hjälp av
Mats Linderholm, förvaltningschef, Service.
Frågor besvaras av utredaren, jorgen.flink@trelleborg.se

Dnr. KN 2015/127

Innehåll:

1. Uppdraget med förteckning över bilagor
2. Bakgrund och beslut
3. Historik
4. Nuläge
5. Utredningens huvuduppdrag
6. Tillbyggnad av Axel Ebbes konsthall
7. Enkel tillgänglighetsanpassning och underhåll
8. Ekonomi
9. Slutsatser

1. Uppdraget

Undertecknad har av kulturnämndens arbetsutskott (AU) fått i uppdrag enligt § 5 2015-09-02 att genomföra en utredning för att se om det finns möjlighet att flytta Axel Ebbes konst till en nybyggd konsthall vid museet.

Till utredningen finns sex bilagor:

Bilaga 1: Ullas utredning "Behöver konsten ett nytt hus"

Bilaga 2 a, b: Gåvobrevet och kommunens tackbrev

Bilaga 3 a, b: Beslut Stadsfullmäktige 24/10 1933 och 23/1 1934.

Bilaga 4 a, b: Barup och Edström Arkitektkontor, ritningar och offert

Bilaga 5 a, b: Tillgänglighet AEK 2012, Rapport från EAH 2015

Bilaga 6: Protestbrev från Föreningen Gamla Trelleborg

Utredarens kommentar:

Med tanke på de turer som varit och som legat till grund för utredningsuppdraget har undertecknad valt att titta på alla de tre alternativ som florerat, dvs att låta det vara som det är men med viss tillgänglighetsanpassning och produktutveckling, utredningens huvuduppdrag med flytt av konsten till en nybyggnation vid museet samt att bygga till AEK med ytterligare en huskropp enligt gamla tankar.

2. Bakgrund

Axel Ebbes Konsthall (AEK) är i behov av en tillgänglighetsanpassning och underhåll vilket skulle medföra investeringar på någon miljon.

I och med dessa diskussioner beslutade kulturnämnden 2014 att ta ett större grepp om hallen och även göra en tillbyggnad. Detta projekt beräknades kosta ca 16 miljoner i investeringar plus drift. En ren uppskattning eftersom ingen projektering genomförts.

I investeringsplanen 2015 räknades kostnaderna upp till 25 miljoner inkl verksamhetsinvesteringar. Även detta en ren uppskattning eftersom ingen projektering genomförts. I investeringsplanen 2016 valde kulturnämnden att lyfta ut frågan och i stället lade kulturnämndens ordförande Gunilla Thysell fram idén om att helt överge konsthallen och flytta konsten till en ny tillbyggnad vid museet istället.

Via kulturnämndens AU beslutades att ge förvaltningen i uppdrag att utreda frågan.

§5 Utredningsuppdrag, tillbyggnad museet

Ärendebeskrivning

Axel Ebbes konsthall har vid tidigare tillfällen varit föremål för renovering/om-tillbyggnad.

I nuläget är avsatt 25 Mkr exklusive driftskostnader för detta ändamål. Tidsplan finns inte. Museer med utgångspunkt från en och mindre känd konstnär finns det ett antal av i Sverige. Alla med det gemensamt att de har vikande besökare. Axel Ebbes konsthall är inget undantag.

Kulturnämndens ordförande Gunilla Thysell (SÖS) föreslår att en utredning omgående tillsätts, i syfte att effektivisera genom samlokalisering av Axel Ebbes konst i Trelleborgs museum.

Utredningen skall visa på om detta kan vara ett billigare alternativ.

Med en sådan tillbyggnad skulle också Stadsparken få en bättre belysning vilket skapar både trivsel och ökar säkerheten i stadsparken.

Beslut

Kulturnämndens arbetsutskott beslutar

att ge förvaltningschefen i uppdrag att tillsammans med fastighetsförvaltningen inkomma med utredning i enlighet med ovanstående syfte senast februari 2016

att max 30.000 kr avsätts ur museets driftbudget till dokumentation och CAD-visualisering av tänkt tillbyggnad att dokumentationsarbetet ska utföras av SAR arkitekt med inriktning på bebyggelsevård

3. Historik

AEK byggdes 1934-35 och invigdes den 26 juli 1935 av kronprinsparet, representanter från kommunen och Axel Ebbe och hans hustru Lillemor.

Trelleborgs Stads Sparbank bekostade bygget. Carl-Axel Stoltz, som vid den tiden var Malmös stadsarkitekt, gjorde ritningarna och Fritz Helgesson, byggmästare från Trelleborg, stod för uppförandet. Även Ebbes konstverk Sjöormsfontänen invigdes samma dag.

Axel Ebbe donerade i oktober 1933 sina samtliga verk till Trelleborgs stad.

Har var själv delaktig i byggandet av konsthallen och hade klara önskemål om hur det hela skulle se ut.

Hans tanke var att efterlikna den miljö som han hade i sin egen ateljé i Hököpinge.

Under 1960-talet togs det ursprungliga glastaket, guldfiskdammen och all den frodiga växtligheten bort eftersom varken byggnaden eller konsten mårde bra i detta klimat.

Även under 1980-talet skedde förändringar och förbättringar av byggnaden. Bl.a. förändrades övervåningen för att ge bättre utställningsmöjligheter.

Redan i början av 2000-talet kan man i Ulla Ahnfeldts utredning "Behöver konsten ett nytt hus" (se bilaga 1) konstatera att publiktillströmningen under vinterhalvåret är synnerligen begränsad.

Detta kommer att kommenteras mer under avsnitten NULÄGE.

Utredarens kommentar:

Med denna enkla historiebeskrivning kan det konstateras att AEK alltid varit en byggnad som på olika sätt berört kommuninvånarna och vid flera tillfällen varit föremål för utvecklingsinsatser.

Som AEK såg ut i början.

4. Nuläge

AEK är tveklöst en av kommunens absolut finaste byggnader i äkta Funkisstil. Helt enkelt en riktig pärla bland kommunens kulturinstitutioner. Men! Att dra besökare till "en-konstnärsmuseer" är ett problem och inte bara i Trelleborg. Ofta besöker man denna typ av institutioner vid ett tillfälle och inte mer. Det gör att besökstalen naturligtvis begränsas avsevärt. Trots att det förekommit en del separata utställningar är besökstalen inte speciellt imponerande. I nuläget har kommunen valt att inte längre bemanna AEK utan överlåter öppethållandet till Söderslätts Konstförening via ett samarbetsavtal. En förening har naturligtvis begränsade möjligheter till öppethållande eftersom alla arbetar ideellt. Att samverka med en förening innebär dock minskade kostnader för skattekollektivet och förhoppningsvis möjlighet till fler separatutställningar som kan dra folk. Utöver ovan nämnda problematik är det känt att AEK är i behov av viss tillgänglighetsanpassning och underhåll. Vilket medför investeringskostnader och ökade driftskostnader.

Utredarens kommentar:

Med enklast möjliga tillgänglighetsanpassning och ett bra samarbetsavtal med föreningslivet borde dock AEK kunna fortsätta fungera som en vacker byggnad med bra utställningsverksamhet till en relevant kostnad för skattekollektivet.

Interiören på Axel Ebbes Konsthall

5. Utredningens huvuduppdrag, att flytta konsten till en nybyggnation

Det finns vissa avgörande frågor som måste besvaras först och de fyra mest väsentliga kommer här;

1: Går det att flytta konstverken?

Skulpturerna på konsthallen är unika och gjorda av gips. De är dessutom gjorda för mer än hundra år sedan och uppbyggda av hönsnät, flaskor, metallföremål och tidningspapper som utsatts för fukt genom åren.

Att överhuvudtaget flytta de stora skulpturerna är mycket vanskligt och riskerar att de går sönder. Då ingen vet hur de är uppbyggda eller i vilket skick de är invändigt - periodvis har de varit utsatta för mycket fukt, är det en stor risk.

Det är mycket stor risk att de skadas och spricker – om inte det sker direkt är det sådant som kan ske efteråt.

En kvalificerad gissning är att de inte alls bör läggas ned vid flytt utan förflyttas så upprätt som möjligt. Vibrationer när man flyttar över det knaggliga stengolvets och in i lastbil är en risk.

Om man funderar på att flytta skulpturerna, så bör man rådgöra med en konservator som har erfarenhet av äldre gipsskulpturer och vara bereda på att det kan innebära att en del går sönder och måste lagas av konservator.

Att pengar avsätts till detta är viktigt.

Dörrpartierna på konsthallen är trånga. Om man tar bort dörrarna - så att man kommer så nära dörrkarmen som möjligt är bredden 122 cm och höjden är 215 cm.

De flesta skulpturerna är betydligt högre än så.

Om man anlitar en byggfirma så bör man kunna ta av delar av yttre och inre dörrpartiet som består av fönsterpartier för att få högre höjd. Maxhöjd blir då 2,94 om man går till yttersta karmen.

- Mannen som bryter sig ur klippan 2,70 m hög, 1,27 x 1,24 m bred
- Martyrium Humanum 2,90 m hög, 2,68 m x 80 cm bred
- Lättare än luft 2,7 m hög, 1,22 x 1 m bred
- En melodi 2,93 m hög, 1,30 m bred
- Det förflutna 2,70 m hög
- Skogsrå 1,93 m hög, 1,20 x 1,16 m bred
- Majestas dei Gratia 2,47 m hög, 70x62 cm bred
- Samvetet 2 m lång, 1,58 m hög x 1,10 m bred
- Den heliga lågan 2,43 m hög, 1,10mx73 cm bred
- Snapphanen 2,10 m hög, 1,15 m x 80 cm bred
- Harmeni i hushålet höjd 220 cm bredd 160
- Snäckan 1,60 m hög, 1,20 m x 64 cm bred
- Solrosen

- Det visa jungfrun 3,92 m hög, 72,30 cm bred och postamente på ca 10 cm
- Fåvitska jungfrun 3,92 m hög, 72,30 cm bred och postamente på ca 10 cm
- Invalidmonumentet 270 m hög, 143 cm bred
- Samvetet bredd 163 cm

Höjd på pall för att flytta tillkommer och bygger på ca 13 cm

Ska allt komma ut får man ta det takvägen eller såga upp dörrpartiet invändigt och slå ut på sidorna på vägg och fasad.

Samvetet, Fyrbåken, Harmeni i hushålled går inte ut på bredden genom några av dörrhålen. Vare sig invändigt eller utvändigt. Då måste åverkan göras på fasaden och innerväggarna (och såklart dörrpartierna)

Martyrium Humanum, Den visa jungfrun, Den fåvitska jungfru, Det förflutna (?) går inte ut på höjden. Här måste åverkan göras på dörrpartierna.

(Liselotte Hylén, konstantikvarie vid Trelleborgs museum)

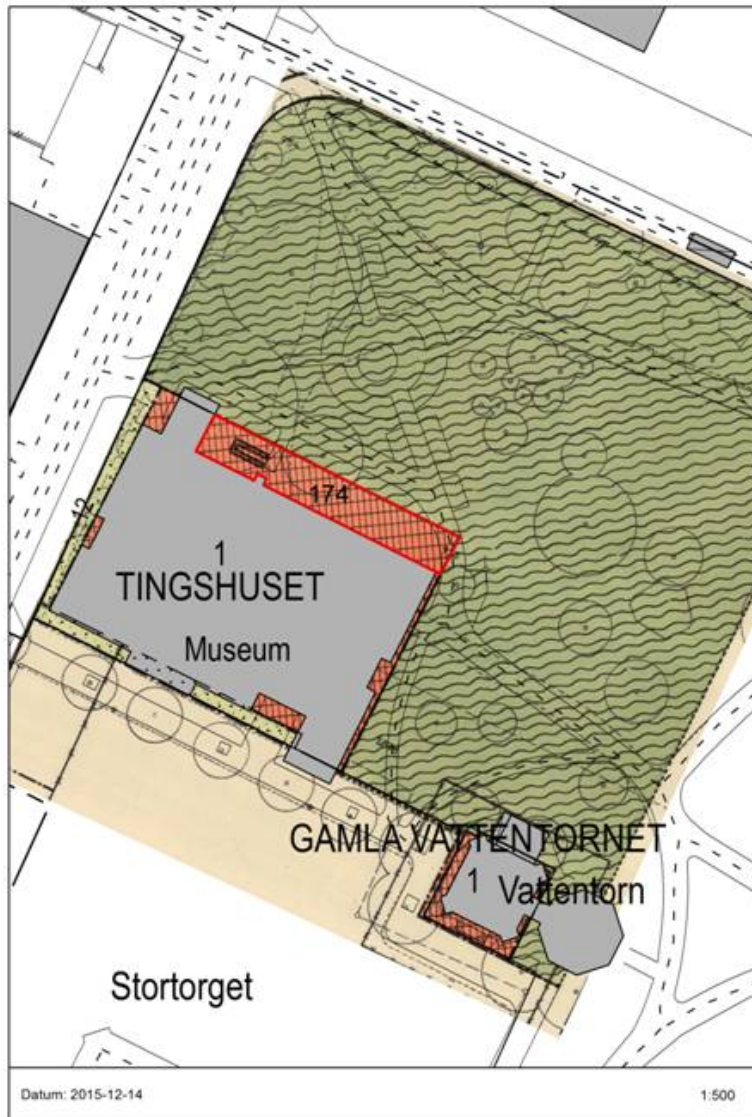
2: Finns det något i donationshandlingar eller andra gamla dokument som motsätter sig flytt av konstverken?

Utredaren har inte kunnat hitta några sådana dokument.

Se bilaga 2a och 2b, 3a och 3b.

3: Hur ser det ut med eventuella bygglov, detaljplaner etc?

Museet berörs av detaljplan A 106. Detaljplanen medger allmänt ändamål för marken som museet tar i anspråk. I stort sett hela byggrätten är i anspråkstagen av befintlig byggnad. Möjlighet att bygga ut ett par meter norrut finns. Ledig byggrätt norr om byggnaden omfattar ca 170 kvm.

I norr och öster är marken planlagd för park vilket inte medger någon byggrätt. I söder är marken planlagd för gata eller torg vilket inte heller medger någon byggrätt. I väster går Astrid Lindgrens Allé vilken inte möjliggör utbyggnad. Byggnadshöjden är satt till 8 m.

För att möjliggöra en större utbyggnad av museet krävs att detaljplanen ändras. Samhällsbyggnadsförvaltningen har inlett arbetet med ett planprogram för Trelleborg Övre "Stadsparkskvarteret". Med tanke på det arbete som påbörjats med Trelleborg Övre så skulle det finnas mycket att vinna i att ta med museets utbyggnad i planprogrammet.

Generellt så beräknas en ny detaljplan ta ca 1,5 år. I det här fallet bör detaljplanen invänta planprogrammet. Planprogrammet för Trelleborg Övre beräknas ta ca 1,5 år, så totalt handlar det om ca 3 år innan en ny detaljplan för museet kan vara färdig.

En eventuell tillbyggnad skall enligt PBL ske med varsamhet, dels mot den övriga byggnaden, dels mot byggnadens omgivning. Detta kan tolkas på olika vis och det är först när handlingar inkommer till samhällsbyggnadsförvaltningen som bedömning kan göras. Byggnader är från 1961 och har ett karaktäristiskt utseende vilket kan förtydligas antingen med tidstypiska tillägg, eller med tillägg som kontrasterar mot befintligt. Oavsett vad, krävs att detta görs med medvetenhet om byggnaden, sammanhanget och den historiska kontexten.

(Anders Bramme, planarkitekt och Ann-Katrin Sandelius, stadsarkitekt)

4: Vad händer då med Axel Ebbes Konsthall?

Den framtida användning för byggnaden, behöver inte vara styrd av gällande detaljplan, då detaljplanen kan förnyas i samband med Programarbetet för Övre. Självklart kräver en ändring tid. Med nuvarande planbestämmelser medges ”allmänt ändamål” vilket innebär tex kulturverksamhet, skolverksamhet, vård etc Gällande detaljplan medger även en viss utbyggnad mot parken men inte mot torgytan söder om byggnaden.

En lämplig strategi, oavsett framtida användning är att byggnaden bevaras i så stor utsträckning som möjligt, men med tillåtelse till viss utbyggnad. Byggnaden är uppförd till Axel Ebbes ära, och på något sätt vore det hedervärt att Ebbes ”anda” svävar över hallen också i framtiden, även om användningen förändras och tillbyggnader görs.

För den fortsatta användningen är det önskvärt att man söker inom kultursektorn. Följande förslag har dykt upp under utredningens gång: dessa är ”brainstormade” och alltså inte helt överlagda.

- Barn- och ungdomsverksamhet, levande verkstad. Utflyktsmål med fokus på kreativt, skapande arbete.
- Att hyra ut lokalerna till konstnärlig verksamhet, typ konstnärernas kollektivverkstad i Malmö. Gärna med viss insyn med hjälp av nya fönster. Kräver viss ombyggnad.
- Administrationslokaler för museet på stortorget, så att en del av dessa i stället kan förvandlas till utställningsytor.
- Använda lokalerna för ändamål som främjar musik: Repetitionslokal för körer, orkestrar etc. även mindre arrangemang, typ små konserter.
- Teater, fria teatergrupper och dans

I bilaga 4a kan man se ritningsförslag från Barup och Edström Arkitektkontor på hur en tillbyggnad av museet med Axel Ebbes konst skulle kunna se ut. Här finns också andra intressanta funderingar som egentligen inte ingick i uppdraget. Se bilaga 4 b

6. Tillbyggnad av Axel Ebbes Konsthall

Detta var nämndens ursprungliga huvudspår och går att läsa mer om i Ulla Ahnfelts utredning "Behöver konsten ett nytt hus" från 2002.

En kostnad på ca 20 miljoner för själva investeringen på byggnationen är en ren uppskattning. Sedan tillkommer ca 5 miljoner i ytterligare investeringar för verksamheten. Därefter måste en driftskostnad räknas fram som då skulle bestå av hyror, internräntor, kapitalkostnader, personalkostnader, utställningskostnader, IT, PR och mycket annat.

Genom att göra denna satsning kan konsten fortsätta finnas kvar i den lokal som konsten är avsedd att vara i vilket med största säkerhet skulle uppskattas av alla som är engagerade i denna fråga. Konsthallen skulle få ett rejält ansiktslyft och alla problem skulle lösas. Det skulle dock innebära stora kostnader för investeringar men även för utökad drift. Verksamheten skulle behöva utvecklas till en helt ny kulturinstitution med allt vad det innebär i form av personal, verksamhetskostnader etc. Givetvis skulle konsten i Trelleborg få en rejäl skjuts framåt.

Tanken är i stora drag att bygga till med en huskropp till som löser alla tillgänglighetsproblem och skapar ytor för mycket mer verksamhet. Kanske skulle det gå att återställa huset i ursprungligt skick.

Se bilaga 1

Bilder från utredningen "Behöver konsten ett nytt hus" av Ulla Ahnfelt 2002. Tankar på en tillbyggd AEK:

7. Enkel tillgänglighetsanpassning och underhåll

Den allra enklaste och mest kostnadseffektiva lösningen är naturligtvis att genomföra de tillgänglighetsanpassningar som beskrivs av kommunens tillgänglighetssamordnare i bilaga 5 a, och b,

Detta i kombination med tydliga samarbetsavtal med aktiva konst-, musik-, arrangörsföreningar skulle säkerligen kunna utveckla verksamheten i en positiv riktning till en rimlig kostnad för skattekollektivet.

Trelleborgs museum skulle kunna driva all sin fina pedagogiska verksamhet i samband med Kulturgarantin och Skapande skola, en konstförening skulle kunna ha tillfälliga konstatställningar och bemanna lokalen. Musik- och arrangörsföreningar skulle på vardagkvällar kunna arrangera olika typer av mindre kulturarrangemang.

Kulturskolan kan fortsätta med sina populära Ebbekonsserter.

Kanske skulle det gå att sälja trevliga miniatyrer av konstverken eller annat som attraherar.

Bröllop mm är andra aktiviteter som skulle kunna inrymmas i lokalerna för att öka attraktionskraften.

Vidare skulle man kunna inrymma andra våningen med profilklasser i konst, estetiska programmets konstelever etc.

Vid utredningens besiktning av lokalen så föreslås följande åtgärder.

Ta bort den i efterhand ditsatta balkongvåningen. Då skapas en större ljusare yta i själva hallen.

Installera en HWC i nordvästra hörnet där det finns tillgång till vatten och avlopp.

Ta bort den befintliga toaletten och gör om denna yta till ett enkelt hisschakt.

Med dessa åtgärder har lokalen blivit fullt tillgänglighetspassad och ytorna kommer få bättre disponering.

Genomför övriga smärre tillgänglighetsanpassningar och normalt underhåll.

8. Ekonomi

Nuvarande ekonomi (budget 2016)

Lokalhyra 162 tkr

Städning 68 tkr

Övrigt 26 tkr

Intäkter: 0 tkr

Nettokostnad: 256 tkr

Ekonomi vid enklast möjliga tillgänglighetsanpassning och underhåll

En uppskattning av kostnaderna för de åtgärder som beskrivs i kapitel 7 skulle kunna hamna på ca 3-4 miljoner i investeringar. Detta kommer sedan innebära en hyresökning med några hundra tusen per år.

Nettokostnad: ca 556 tkr

Ekonomi vid tillbyggd AEK

Kostnader:

Hyra till service kommer öka avsevärt

Personalkostnader måste budgeteras då en ny personalstab behövs

Utställnings- och verksamhet måste budgeteras då detta inte finns.

Intäkter: Oklart

Nettokostnad: Går inte att beräkna i nuläget

Ekonomi vid flytt av konst och nybyggnation vid museet

Kostnader:

Hyra till service kommer öka avsevärt

Personaltätheten måste ökas något

Utställnings- och verksamhetskostnader kommer öka en del.

Intäkter: Oklart

Nettokostnad: Går inte att beräkna i nuläget

9. Utredarens slutsatser

Flytta konstverken från AEK till en nybyggnation vid museet.

Då det inte via några gamla dokument kan styrkas att det föreligger några hinder för att flytta Axel Ebbes konst så är den frågan besvarad.

Att en detaljplaneändring tar lång tid är allmänt känt och att det också kan innebära att den inte går igenom skapar en ovisshet just nu men det får framtiden utvisa. Projektering, arkitektritningar och konstruktionsritningar måste genomföras. När väl en projektering är gjord vet vi summan för hela kalaset.

En flytt av själva konstverken är det som oroar mest och en grundlig genomgång av en erfaren gipskonstkonserverator är av största vikt innan projektet sätts igång. Detta kan komma att kosta en del och dessa summor är i nuläget inte kända.

Vem ska ta kostnaderna för AEK i framtiden är en fråga som måste besvaras, likaså vad hallen ska användas till.

Vad gör vi med den konst som inte får plats i en nybyggnation?

Att flytta konsten är förvisso utredningens huvuduppdrag men under utredningsarbetet har det framkommit mycket starka åsikter i Trelleborgs kulturetablissemang om att det inte är en bra idé. *Se bilaga 6.*

Detta sammantaget gör att det känns tveksamt att driva detta alternativ vidare.

Bygg ut AEK med en ny huskropp

Detta är givetvis en mycket tilltalande lösning men också väldigt kostsamt och frågan är om det är värt det.

Kommunens ekonomi är i skrivande stund inte den bästa och många andra investeringar är nödvändiga.

Att genomföra en så här stor satsning på en liten kulturinstitution med en mycket begränsad besökarskara och liten omfattning på utbud och verksamhet känns i nuläget inte relevant och försvarbart.

Enkel tillgänglighetsanpassning och underhåll av AEK

Att efter relevant tillgänglighetsanpassning och underhåll utveckla befintlig hall med lite nytänkande idéer skulle säkert kunna ge verksamheten en rejäl skjuts framåt och dessutom till en rimlig kostnad.

Utöka med mer verksamhet i form av konserter, föreläsningar och annat i samarbete med föreningslivet skulle skapa större engagemang och nå ut till en bredare målgrupp.

Detta är den absolut mest relevanta och lättast framkomliga väg för att ta hand om Axel Ebbes konst och den för hans konst uppförda konsthall.

Rimliga kostnader i kombination med nytänkande och föreningssamarbete stämmer väl in i kommunens vision och stämmer väl överens med vår lokala överenskommelse "Trelleborg Tillsammans".

Några avslutande tankar och funderingar från de båda utredarna.

Vad är det egentligen som utvecklar kultur? Lokalerna eller verksamheten?

I vissa fall kan det vara en kombination. I det här fallet är det säkerligen en kombination mellan Axel Ebbes konst och Axel Ebbes Konsthall.

Att genomföra ny och/eller tillbyggen är knappast ekonomiskt försvarbart med den ekonomiska situation som råder i Trelleborgs kommun för närvarande.

Vad är det egentligen för kultur som gemene trelleborgaren vill ha?

Är det värt att göra en av de största kultursatsningarna någonsin i detta smala kulturella sammanhang?

Vad är det för avtryck vi vill att kulturen skall ge?

Vem av kommunens invånare ska vi vända oss till?

Vilken målgrupp är det vi pratar om? Unga? Gamla? Turister? Konstetablissemangen?

Var i helheten, sammanhanget sätter vi in detta och vad får det kosta?

Kulturen vill att samhället ska bli en del av kulturen men samhället vill att kulturen ska vara en del av samhället.

Samhället förändras ständigt och det går fort. Var i dagens samhälle sätter vi in Axel Ebbes Konsthall som en naturlig del?

Låt oss bevara Axel Ebbes Konsthall med dess innehåll och försök utveckla verksamheten så den får en naturlig plats i dagens samhälle.

Andra typer av tillfälliga utställningar, föreläsningar, konserter, bröllop, dop, begravningar och mycket annat är saker som skulle kunna få verksamheten att kännas mer naturlig i dagens samhälle. Samverkan med föreningar och näringsliv är viktiga parametrar.

Trelleborg 2016-01-27

Jörgen Flink och Mats Linderholm, förvaltningschefer Trelleborgs kommun